

Oude bekenden

Anton Janse*

De Deltawerken hebben voor een hoop bedrijvigheid gezorgd, zelfs nu de Deltadienst al jaren is opgedoekt, zorgen de opgeslagen gegevens en boringen ervoor dat ik nog dagelijks bezigheid heb.

In 1971 is een begin gemaakt met het afsluiten van het Brouwershavense Gat, tussen Schouwen en Goeree. Het hierdoor ontstane Grevelingen bekken is een dorado voor duikers en watersportliefhebbers geworden.

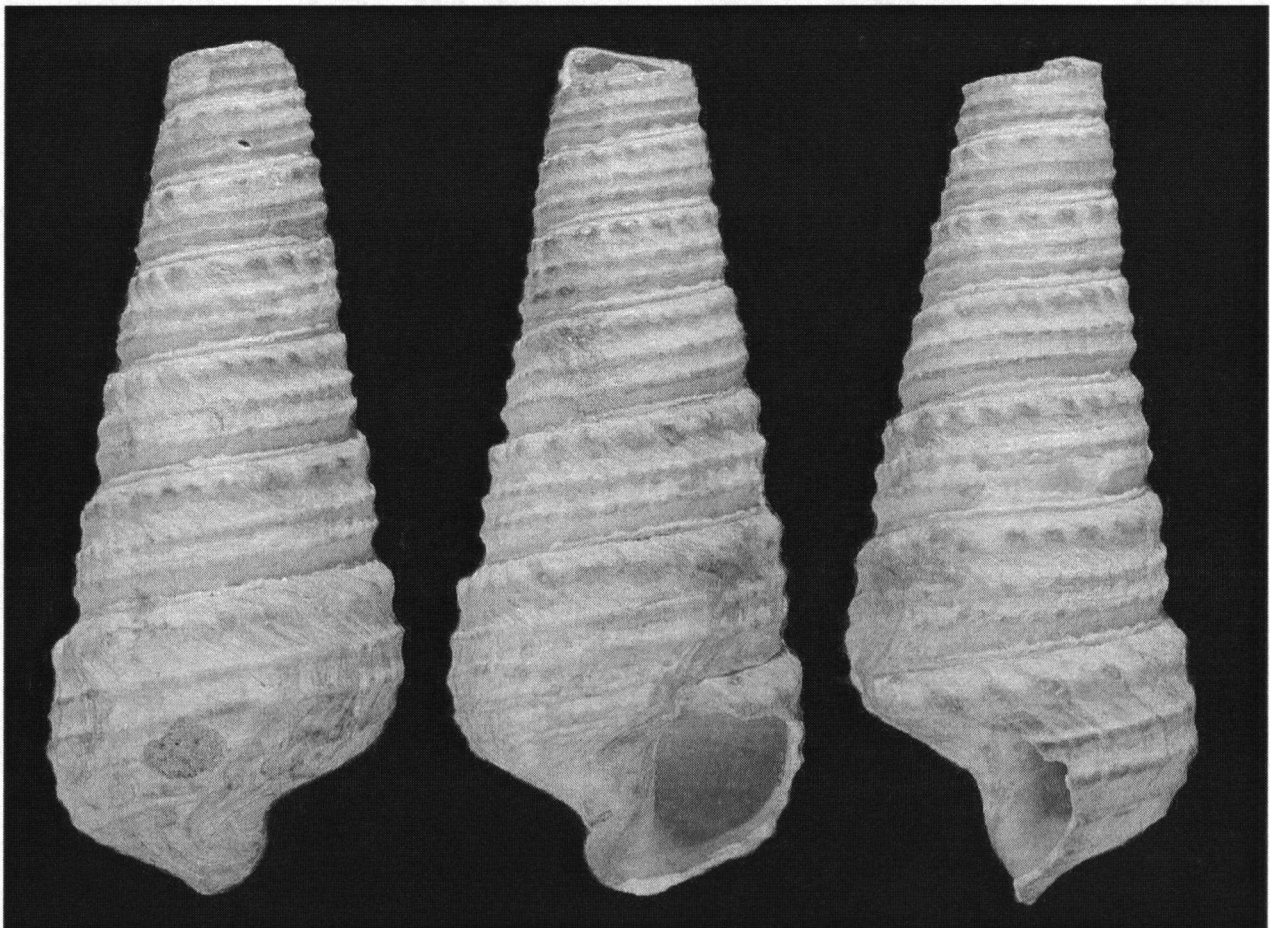
Het noordelijk deel van de afsluitdam is gedicht met caissons. Deze methode is niet nieuw, in vroeger tijden, wanneer een stroomgat in de dijk gesloten moest worden, werd liefst een oud schip (goedkoop) geconfisqueerd om in het gat te varen en zodoende de ergste stroom te breken. De resterende openingen werden vervolgens met substantieel materiaal volgegooid. In het noorden was keileem daarvoor favoriet materiaal. In het zuiden is daarvoor vaak Boomse klei gebruikt, onder andere in de dijksluiting Schelphoek. Niet te verwonderen dat nadien exoten zoals *Nuculana deshayesiana* in de buurt aanspoelden.

Terug naar de caissons. In feite zijn dit drijvende betonnen bakken met een kleppensysteem om ze vol water te laten lopen en zodoende aan de bodem te verankeren. Na de invasie in Normandië van 1944 hebben de geallieerden aan het strand aldaar kunstmatige havens aangelegd ten einde verdere voorraden aan te voeren.

Onmiddellijk na de bevrijding van Nederland in 1945 is er de grote operatie 'Droogmaking Walcheren' opgestart. Gedurende de opmars naar Antwerpen, dienden de Duitsers van dit eiland verdreven te worden en is de zeewering op vier plaatsen kapot gebombardeerd. Voor het dichten van de sluitgaten is dankbaar gebruik gemaakt van de inmiddels overbodig geworden caissons uit Normandië. Voor afsluitwerken in de Delta is deze methode geperfectioneerd. Voor de Brouwersdam is in Zonnemaire een werkdok gebouwd voor een veertiental van deze kolossen van 68 meter.

De diepgang hiervan bedroeg 10 meter. De brede Grevelingenmond was niet diep genoeg om deze apparaten naar hun bestemming te varen. Hiervoor is in het zuidelijk deel

Tympanotonus labyrinthus (Nyst, 1836). Hoogte 3 cm. Uit een verschillende hoek gefotografeerd.

van de plaat Hompelvoet een breed kanaal gebaggerd, coörd. RD: x 51.500, y 421.000. Het uitkomend materiaal, 2.000.000 m³, schelprijk matig grof zand is in depot gebracht aan de ZW kust van Flakkee, de gorzen van Roxenisse, coörd. RD: x 61.500, y 420.500. Het zand is in de loop van de tijd als ophoogmateriaal voor diverse projecten gebruikt. Er liggen nog enkele 1000-en m³, maar het gebied is nu als natuurlandschap bewaard gebleven en is grotendeels overgroeid. Verzamelen is echter altijd nog mogelijk.

Ook in 1971 verplaatste de WTKG de activiteiten van de Nederlandse Achterhoek naar Belgisch Limburg. Gedurende de Pinksterexcursie werden een aantal ontsluitingen in het Tongerse bezocht en bemonsterd. In de, toen nog, verwaarloosde oprijlaan van het kasteel Alde Biesen, werd een flinke ontsluiting gegraven op de typelocatie van de Zanden van Alde Biesen (Oligoceen). Deze laag omvat een schelpenlaag van een kleine meter dik, een euryhaline fauna, veel exemplaren en niet al te veel soorten. Wellicht is het mogelijk tijdens de komende september excursie in de buurt van deze plek nog wat van dit materiaal te ontsluiten.

Het jaar daarop viel mij tijdens werkzaamheden op het zanddepot van Flakkee 'een oude bekende' op: *Tympanotonus labyrinthus* (Nyst, 1836). Voor mij een verrassing, zover van het Limburgse brongebied, waar ik zakken vol van deze soort vandaan had. Later vond ik in hetzelfde materiaal nog enkele flink versleten, maar goed herkenbare stukken *Megacardita planicosta* (Lamarck). Nog een fossiel uit een zuidelijker gelegen brongebied. In dit kader is het ook vermeldenswaard dat ik tijdens het opschonen van een monster *Potamides tricinctus* uit de Westerschelde, verzameld bij de toenmalige Brielse kalkbranderij, een goed herkenbare *Pirenella monilifera* (Deshayes, 1833) aantrof. Eveneens een van de soorten uit Alde Biesen. Volgens reconstructies van het Pleistocene landschap heeft de toenmalige Maas een meer naar het westen gelegen loop gehad. De Schelde in die tijd had een meer naar het noorden gelegen monding. Wellicht zijn de hier beschreven vondsten daarvan een getuigenis. Ik hoop in mijn verdere onderzoek met de Deltaboringen hierin meer klaarheid te krijgen.

Rest mij om Frank Wesselingh te danken voor het vervaardigen van het duidelijke plaatje.

Bronnen

- Driemaandelijks Bericht. (Deltadienst RWS), nr. 55, feb. 1971, pp 254 - 259.
- Hinsbergh, V.W.M. van, & A.W. Janssen, 1973. Een Profiel door Oligocene en Kwartaire afzettingen ten westen van het dorp Kleine Spouwen (België, provincie Limburg). Mededelingen WTKG, vol. 10, nr. 1, pp 9 - 28.
- Janssen, A.W., 1963. Gastropoda uit de Belgische "Sables de Vieux Joncs" en de Nederlandse "Cerithiumklei" (Oligoceen). Basteria vol. 27, no. 3 en 4, pp 29 - 48.
- Wilderom, M.H., 1968. Tussen Afsluitdammen en Deltadijken III, Midden-Zeeland. pp 226 - 234.

*Anton Janse, G. van Voornestraat 165,
3232 BE Brielle, email: acjance@hetnet.nl